153750 ـ انواع التفات (پرت شدن حواس) در نماز

سوال

آیا التفات در نماز بدعت است یا باعث بطلان نماز می‌شود؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

التفات در نماز بر چند نوع است:

۱ـ التفات و چرخش سینه در نماز. یعنی سینه‌ی شخص از سمت قبله منحرف شود. این نوع التفات باعث ابطال نماز می‌شود، زیرا رو کردن به قبله از شروط صحت نماز است.

برای توضیح بیشتر به پاسخ سوال شماره (65853) مراجعه کنید.

۲ـ التفات با سر و چشم یعنی طوری که بدن از سمت قبله منحرف نشود. این التفات مکروه است مگر آنکه مسلمان به آن نیاز داشته باشد. اما اگر بدون هیچ حاجتی چشمان یا سرش به سمت دیگر منحرف شد ثواب نمازش کم می‌شود، هرچند نمازش صحیح است و باطل نیست.

در الموسوعة الفقهية (۲۷/ ۱۰۹) آمده است:

«میان علما در مکروه بودن التفات در نماز اخلافی نیست؛ زیرا عایشه ـ رضی الله عنها ـ می‌گوید: از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ درباره‌ی التفات [و پرت شدن حواس] در نماز پرسیدم؛ ایشان فرمودند: این نوعی سرقت است که شیطان از نماز بنده انجام می‌دهد (بخاری: ۷۵۱)

این کراهت در صورت عدم نیاز و عذر است. اما اگر نیازی مانند ترس بر جان و مال وجود داشته باشد در آن صورت مکروه نیست».

در فتاوای کمیسیون دائمی فتوا (۷/ ۲۷) آمده است:

التفات در نماز مکروه است و ثواب آن را کم می‌کند، اما اگر کسی در نماز التفات نمود واجب نیست که نمازش را دوباره بخواند زیرا در احادیث دیگر ثابت شده التفاتی که برای نیاز باشد جایز است. بنابراین مشخص است که این کار باعث

بطلان نماز نیست.

احادیث بسیاری مبنی بر جواز التفات در نماز ـ در صورت نیاز ـ وارد شده است، از جمله حدیثی که مسلم (۴۳۱) از جابر ـ رضی الله عنه ـ روایت نموده که می‌گوید: رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ از بیماری رنج می‌برد؛ پس در حالی که نشسته بود پشت سر وی نماز گزاردیم و ابوبکر تکبیر او را برای مردم تکرار می‌کرد، پس ایشان به پشت سرشان التفات نمودند و دیدند ما ایستاده‌ایم؛ آنگاه با دستانش اشاره کرد که بنشینیم؛ پس در حالی که نشسته بودیم به ایشان اقتدا نمودیم.

ابوداود (۹۱۶) از سهل ابْنِ الْحَنْظَلِيَّة ـ رضی الله عنه ـ روایت کرده که گفت: برای نماز صبح اقامه کردند، پس رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ نماز را شروع کردند، در حالی که به سوی شعب التفات می‌نمودند. ابوداود می‌گفت: ایشان سواری را برای نگهبانی شبانه به سوی شعب فرستاده بودند. آلبانی این حدیث را در صحیح ابوداود صحیح دانسته است.

شیخ ابن باز ـ رحمه الله ـ می‌گوید: التفات در نماز به قصد پناه بردن از شیطان رجیم به هنگام وسوسه اشکالی ندارد و بلکه در هنگام نیاز شدید، فقط با [حرکت] سر مستحب است مجموع فتاوی بن باز (۱۱/ ۱۳۰).

۳ـ نوعی سومی از التفات نیز وجود دارد که التفات با قلب است. یعنی مشغول شدن به افکار پراکنده به طوری که باعث حواس پرتی و عدم تدبر در نماز شود.

شیخ ابن عثیمین ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

«بدان که التفات بر دو نوع است:

۱ـ التفات حسی بدنی که التفات با [حرکت] سر است.

۲ـ التفات قلبی معنوی که همان وسوسه‌ها و افکاری است که بر قلب می‌گذرد و این مشکلی است که هیچکس از آن در امان نیست و معالجه‌اش نیز سخت است و کم هستند کسانی که از آن در امان می‌مانند! این التفات باعث کم شدن [از اجر] نماز می‌شود، اما ای کاش فقط در قسمتی از نماز بود! بلکه این التفات از اول تا پایان نماز ادامه می‌یابد و این [سخن پیامبر صلی الله علیه وسلم] در مورد آن صدق می‌یابد که سرقتی است توسط شیطان از نماز بنده» الشرح الممتع (۳/ ۷۰).

و الله اعلم.